

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Гелемея Миколи Олеговича на дисертацію Жердевої Олени Олександрівної на тему «Розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», поданої до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена винятковою суспільною та правовою значущістю проблеми розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням як однієї з форм воєнних злочинів. У сучасних умовах збройної агресії проти України зазначена категорія кримінальних правопорушень набула системного характеру, що зумовлює необхідність формування ефективних криміналістичних і процесуальних механізмів їх документування та розслідування.

Особливість цієї проблематики полягає в тому, що розслідування воєнних злочинів, передбачених, зокрема, ст. 438 Кримінального кодексу України, пов'язане з підвищеною складністю доказування, обмеженим доступом до місць подій, необхідністю встановлення контексту збройного конфлікту, а також потребою взаємодії національних і міжнародних інституцій. Як слушно зазначено в дисертації, для більшості правоохоронних органів України ця категорія правопорушень є новою, а належне методичне забезпечення їх розслідування тривалий час залишалося недостатньо сформованим.

Актуальність дослідження також зумовлена потребою імплементації норм міжнародного гуманітарного права, зокрема положень Женевських конвенцій і Римського статуту Міжнародного кримінального суду, у національну практику кримінального провадження. Це вимагає не лише адаптації законодавства, а й розроблення сучасних криміналістичних підходів до доказування воєнних злочинів, з урахуванням їх специфіки, масштабності та транснаціонального характеру.

Особливої гостроти проблема набуває в умовах воєнного стану, коли проведення слідчих (розшукових) дій ускладнюється бойовими діями, окупацією окремих територій, ризиком втрати доказів та неможливістю оперативного затримання винних осіб. У таких умовах зростає роль алгоритмізації діяльності слідчого, використання цифрових джерел доказової інформації, залучення спеціальних знань та налагодження ефективної міжвідомчої взаємодії.

Дослідження цієї теми має важливе значення як для теорії криміналістики та кримінального процесу, так і для практики діяльності органів досудового розслідування, оскільки сприяє підвищенню ефективності документування воєнних злочинів, забезпеченню невідворотності відповідальності винних осіб та дотриманню міжнародних стандартів захисту прав людини.

Таким чином, актуальність теми дисертації О.О. Жердевої «Розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» є беззаперечною як у науковому, так і в практичному вимірах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Аналіз змісту дисертації та наукових публікацій здобувача свідчить про високий рівень наукового опрацювання обраної проблематики. Робота відзначається чіткою логічною структурою, що дозволило автору послідовно визначити мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження та комплексно розкрити заявлену тему.

У дисертації використано широкий спектр загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, зокрема системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-логічний, соціологічний і статистичний методи, що забезпечило всебічність і обґрунтованість отриманих результатів. Застосування зазначеного методологічного інструментарію дало змогу автору не лише проаналізувати теоретичні аспекти проблеми, а й виробити практично орієнтовані рекомендації щодо вдосконалення методики розслідування воєнних злочинів.

Дисертант опрацював значний масив наукових джерел, нормативно-правових актів і матеріалів практики, включаючи положення міжнародного гуманітарного права, рішення міжнародних судових інституцій, а також матеріали кримінальних проваджень. Обґрунтованість висновків забезпечена використанням емпіричних даних, результатів узагальнення практики та власного досвіду дослідження відповідної проблематики.

Основні результати дисертаційного дослідження відображено в наукових публікаціях здобувача, зокрема у фахових виданнях та матеріалах науково-практичних конференцій, що свідчить про належний рівень апробації отриманих результатів.

Таким чином, дисертація О.О. Жердевої виконана на належному науковому рівні, характеризується системністю, обґрунтованістю та практичною спрямованістю, а її результати мають важливе значення для розвитку криміналістичної науки та практики розслідування воєнних злочинів.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Жердевої О.О. є одним із перших у національній юридичній науці досліджень, в якому сформовано цілісну систему теоретичних, кримінально-правових і криміналістичних положень, спрямованих на комплексне осмислення й наукове обґрунтування особливостей розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням в умовах збройного конфлікту.

У роботі сформульовано низку результатів і висновків, що були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни.

Зокрема, вперше – з метою нормативного закріплення особливостей доказування в кримінальних провадженнях про воєнні злочини, зокрема жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також забезпечення належності й допустимості відповідних доказів, пропонуємо внести такі зміни до Кримінального процесуального кодексу України: 1) доповнити ст. 91 положеннями, якими передбачити спеціальні обставини, що підлягають доказуванню в кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів, а саме: факт існування міжнародного або неміжнародного

збройного конфлікту; захищений статус потерпілих осіб (військовополонені, цивільне населення); зв'язок протиправних дій із збройним конфліктом; системний або поширений характер жорстокого поводження; а також підпорядкованість підозрюваних військовому чи окупаційному командуванню; 2) доповнити КПК України новою ст. 65-1, якою визначити особливий процесуальний статус підозрюваного, що має статус військовополоненого, з огляду на положення міжнародного гуманітарного права та Женевських конвенцій (ЖК). Запровадження цієї норми має на меті забезпечення чіткої регламентації процесуальних гарантій такої особи, заборону будь-яких форм примусу чи нелюдського поводження, а також визначення обов'язкових умов проведення слідчих (розшукових) дій за її участю, що сприятиме допустимості отриманих доказів у національному та міжнародному кримінальному провадженні; 3) внести зміни до ст. 99, передбачивши можливість використання цифрових матеріалів та аналітичних продуктів як документів, отриманих від міжнародних організацій, іноземних правоохоронних органів, спеціалізованих міжнародних місій і з відкритих джерел (OSINT), за умови підтвердження їх походження, цілісності, автентичності та можливості процесуальної перевірки; – обґрунтовано концепцію «розширеного предмета доказування» у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, відповідно до якої із встановленням фактичних обставин конкретного епізоду злочину самостійного доказового значення набувають: контекст збройного конфлікту, захищений статус потерпілих осіб, системний або поширений характер насильства, функціонування командної вертикалі та зв'язок дій виконавців із воєнною або окупаційною політикою держави-агресора, що дає змогу відмежувати воєнні злочини від загальнокримінальних правопорушень і забезпечує чітку кримінально-правову кваліфікацію; – сформульовано криміналістично обґрунтований підхід до використання цифрових матеріалів відкритого походження (OSINT), матеріалів міжнародного документування й аналітичних продуктів у доказуванні воєнних злочинів, згідно з яким такі дані розглядають не як самостійні процесуальні докази, а як похідні джерела доказової інформації, що набувають доказового значення лише у взаємозв'язку з традиційними слідчими (розшуковими) діями, експертними дослідженнями та показаннями учасників кримінального провадження, за умови забезпечення їх автентичності та процесуальної відтворюваності.

Удосконалено наукові положення про – наукові підходи до визначення належності доказів у справах про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, які доповнено положенням про багаторівневий характер релевантності доказової інформації, що охоплює рівні: фактичний (зв'язок доказу з конкретним епізодом насильства), контекстуальний (зв'язок із збройним конфліктом, захищеним статусом потерпілих, системністю діянь) і структурний (зв'язок із командною ієрархією, політикою або практикою держави-агресора); – наукові положення щодо тактики допиту потерпілих, свідків і військовополонених у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження шляхом уточнення особливостей підготовки, проведення та фіксації допиту в умовах збройного конфлікту з огляду на підвищену

психологічну вразливість допитуваних осіб, ризики повторної травматизації, специфіку їхнього процесуального статусу й потребу в поєднанні доказових і гуманітарних завдань допиту, що сприяє підвищенню повноти й достовірності отримуваних показань; – наукові положення щодо проведення огляду місця події та інших об'єктів у кримінальних провадженнях про воєнні злочини шляхом обґрунтування потреби в адаптації традиційної тактики огляду до умов деокупованих територій, масових руйнувань і небезпеки повторних уражень з урахуванням значних за площею слідових картин, багатоепізодності подій, участі різних суб'єктів і використання спеціальних знань, що забезпечує збереження слідової інформації та її подальшу процесуальну придатність.

Також дістали подальшого розвитку: – наукові підходи до використання міжнародних стандартів і практик у розслідуванні воєнних злочинів, зокрема положень міжнародного гуманітарного права, практики міжнародних судових інституцій та діяльності міжнародних місій з документування як методологічних орієнтирів для формування криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням зі збереженням пріоритету національного кримінального процесуального законодавства; – напрями подальших наукових досліджень, спрямовані на розроблення цілісної криміналістичної концепції документування та доказування воєнних злочинів, що передбачає інтеграцію слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, спеціальних знань, міжнародного співробітництва та використання цифрових та аналітичних матеріалів у єдину логіку доказування масових, системних і поширених порушень міжнародного гуманітарного права.

Разом з тим, окрім зазначеного, у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни здійсненого дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи Жердевої О.О. не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання.

Обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, також забезпечена емпіричними даними.

Отже, результати дисертації О.О. Жердевої, які винесено на захист, є достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Наукові результати й положення, що винесені на захист, отримано завдяки використанню різноманітних методів, таких як теоретичний аналіз і синтез, логіко-

юридичний, соціологічний та статистичний методи, а також ґрунтовної емпіричної бази.

Постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто.

Отже, поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, а дисертант опанував необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано: для вдосконалення нормативно-правових актів і законопроектів, що перебувають на розгляді у Верховній Раді України, щодо кримінально-правового й кримінального процесуального забезпечення розслідування воєнних злочинів, зокрема жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, у частині визначення особливостей доказування та процесуальної фіксації таких діянь; науково обґрунтовані рекомендації щодо організації досудового розслідування, взаємодії слідчого з іншими суб'єктами, проведення слідчих (розшукових) дій і використання спеціальних знань можуть бути застосовані в практичній діяльності органів досудового розслідування й органів прокуратури під час документування та розслідування воєнних злочинів (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 07 лютого 2025 року № 20697-2025); висновки й узагальнення дослідження можуть бути використані в науковій діяльності для формування та розвитку теоретико-методологічних засад криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів, а також для подальших міждисциплінарних досліджень у сфері міжнародного гуманітарного права, кримінального процесу та криміналістики; матеріали дисертації можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання та юридичних факультетів під час викладання дисциплін кримінально-правового й криміналістичного спрямування.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація О.О. Жердевої викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, які охоплюють сім підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг дисертації – 240 сторінок, з яких обсяг основного тексту – 202 сторінок.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, в яких висвітлено основні результати дослідження.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, охарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну базу, аргументовано наукову новизну

отриманих результатів, зазначено про особистий внесок здобувача й інформацію щодо апробації матеріалів дисертації.

У розділі 1 «Теоретичні основи дослідження та криміналістична характеристика жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» автором проведено дослідження теоретичних основ і криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням дає підстави констатувати, що відповідні діяння є складною багатовимірною категорією воєнних злочинів, якій властиве поєднання міжнародно-правового, кримінально-правового й криміналістичного змісту. Їх правова природа зумовлена протиправністю – заборонаю як нормами міжнародного гуманітарного права, так і положеннями національного кримінального законодавства, що потребує під час кваліфікації обов'язкового встановлення формального елементу, а саме – зв'язку діяння зі збройним конфліктом. Аналіз стану наукових досліджень засвідчує наявність значної кількості праць, присвячених воєнним злочинам, однак водночас виявляє фрагментарність підходів до розроблення саме криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільними особами. Це зумовлює потребу в подальшій систематизації знань, узгодженні кримінально-правових і криміналістичних категорій та адаптації наукових напрацювань до умов воєнного стану.

Встановлено, що криміналістична характеристика жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням є динамічною інформаційною моделлю, центральною детермінантою якої є умови збройного конфлікту. Саме ці детермінанти визначають специфіку способів учинення злочинів, коло суб'єктів, характер об'єкта й предмета посягання, особливості слідової картини та механізми приховування протиправної діяльності. Способи жорстокого поводження варіюються від спонтанних актів насильства на початкових етапах окупації до систематизованих форм катувань, незаконного утримання, сексуального насильства, страт, які застосовують як інструмент контролю, залякування та придушення спротиву цивільного населення. Виявлено, що спосіб учинення злочину виконує ключову пізнавальну функцію, оскільки через його аналіз встановлюють мотиваційні чинники, коло причетних осіб, ієрархія підпорядкування та можливий зв'язок із політикою або практикою окупаційної влади, що має принципове значення для доказування системного характеру злочинів.

Сукупний аналіз інших елементів криміналістичної характеристики дає змогу дійти висновку, що жорстоке поводження з військовополоненими та цивільними особами вирізняється специфічною слідовою картиною, яка формується за умов обмеженого доступу до місць події, масовості епізодів, тривалого латентного періоду й активної протидії з боку держави-агресора. Важливого значення у доказуванні набувають цифрові джерела інформації, матеріали судово-медичних і комплексних експертиз, а також документальні свідчення, що підтверджують як індивідуальні епізоди насильства, так і їх повторюваність та узгодженість.

У розділі 2 «Початковий етап розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» здійснено ґрунтовний

криміналістичний і процесуальний аналіз початкового етапу розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням як одного з найскладніших і відповідальних етапів досудового розслідування воєнних злочинів, під час якого формують базову доказову основу кримінального провадження, визначають стратегію й тактику подальших слідчих дій, а також передумови для правильної кваліфікації діянь відповідно до ст. 438 КК України. Акцентовано, що в умовах збройного конфлікту будь-яка затримка або помилка на початковій стадії може призвести до незворотної втрати доказів, неможливості встановлення осіб винних або спотворення контекстуальної картини злочину, що суттєво ускладнює як національне, так і міжнародне кримінальне переслідування.

Центральне місце посідає аналіз предмета доказування в провадженнях про воєнні злочини як двоелементної конструкції, що поєднує загальні обставини, передбачені кримінальним процесуальним законом, і спеціальний контекстуальний елемент. Доведено, що без встановлення контексту збройного конфлікту, зв'язку конкретного діяння з воєнними діями й усвідомлення цього зв'язку суб'єктом злочину неможливі ні правильна кримінально-правова оцінка, ні доведення воєнного характеру вчиненого. У розділі узагальнено наукові підходи до тлумачення «war nexus» і контекстуального елементу, а також встановлено їх практичне значення для формування переліку обставин, що підлягають доказуванню, вибору слідчих дій і джерел доказів. Зазначено, що саме контекстуальні обставини є ключовим маркером, який відмежовує воєнні злочини від загальнокримінальних правопорушень.

Вагомою складовою розділу є систематизація джерел криміналістично значущої інформації про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням. Досліджено, що поряд із традиційними особистісними, речовими й документальними джерелами важливого значення в умовах війни набувають цифрові джерела інформації, зокрема фото- й відеоматеріали, дані мобільних пристроїв, супутникові знімки, матеріали відкритих джерел (OSINT), спеціалізовані державні й міжнародні бази даних. Отже, використання сучасних цифрових технологій і технологій штучного інтелекту суттєво розширює можливості встановлення як безпосередніх виконавців, так і командирів і військово-політичного керівництва, однак потребує суворого дотримання процесуальних вимог щодо фіксації, вилучення, дослідження й оцінювання таких відомостей. Обґрунтовано значення експертних досліджень цифрових даних і залучення спеціалістів у сфері інформаційних технологій для трансформації отриманої інформації в допустимі процесуальні докази.

Увагу зосереджено на проблематиці типових слідчих ситуацій та алгоритмізації діяльності слідчого на початковому етапі розслідування. Узагальнено підходи до типізації слідчих ситуацій залежно від характеру вихідної інформації, категорії потерпілих, способу вчинення злочину, територіального чинника, джерел повідомлення та місця перебування підозрюваних осіб. Обґрунтовано, що виокремлення типових ситуацій має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки дає змогу стандартизувати розслідування, оптимізувати вибір слідчих (розшукових) дій, забезпечити економію процесуального часу й підвищити ефективність доказування. З

огляду на це, актуальності набувають уніфіковані переліки невідкладних дій і стандартів розслідування, які враховують специфіку воєнних злочинів і багатоепізодний характер жорстокого поводження з військовополоненими й цивільним населенням.

Встановлено, що взаємодія слідчого з іншими суб'єктами кримінального провадження в умовах воєнного стану набуває міжвідомчого та міжнародного характеру. Узагальнено, що ефективно розслідування досліджуваних злочинів неможливе без скоординованої діяльності органів досудового розслідування, прокуратури, Служби безпеки України, Збройних Сил України, Національної гвардії, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, органів місцевого самоврядування, експертних установ, а також міжнародних організацій і місій.

Доведено, що створення міжвідомчих слідчих груп і координаційних штабів є ключовим організаційним механізмом забезпечення повноти документування злочинів, оперативного обміну інформацією та належного процесуального керівництва.

У розділі 3 «Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» з'ясовано, що здійснення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням є ключовим інструментом формування належної доказової бази й водночас однією з найскладніших форм процесуальної діяльності в умовах воєнного стану. Дослідження засвідчує, що ефективність досудового розслідування в цій категорії справ безпосередньо залежить від своєчасності, комплексності та процесуальної коректності проведення як гласних, так і негласних слідчих (розшукових) дій з огляду на безпекові, логістичні й тактичні обмеження, спричинені бойовими діями. Установлено, що в умовах війни класичні криміналістичні підходи до проведення слідчих дій зазнають трансформації, однак не втрачають свого доказового значення за умови належної адаптації до екстраординарної обстановки й суворого дотримання вимог кримінального процесуального законодавства.

Аналіз практики проведення огляду, допиту й інших слідчих (розшукових) дій засвідчує, що саме огляд місця події, речей, документів, тіл загиблих і місць масових поховань відіграє визначальну роль на початкових і наступних етапах розслідування воєнних злочинів. Огляд у таких провадженнях постає як багатокомпонентна діяльність, що поєднує криміналістичні, судово-медичні, інженерно-технічні та безпекові аспекти. Доведено, що в умовах воєнного стану особливого значення набувають ретельна підготовка до огляду, міжвідомча взаємодія, залучення спеціалістів різного профілю, а також активне використання технічних і цифрових засобів фіксації, зокрема аерозапису, геолокаційних технологій і відеофіксації. Водночас зазначено, що застосування «усічених» методик проведення огляду, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, є допустимим лише у разі забезпечення належної повноти фіксації доказової інформації та збереження її процесуальної придатності.

Суттєвим є обґрунтування ролі допиту в справах про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільними особами як джерела

встановлення не лише фактичних обставин конкретних епізодів злочинної діяльності, а й ширшого контексту збройного конфлікту. Допит у цій категорії проваджень мають здійснювати з огляду на підвищену психологічну вразливість потерпілих і свідків, ризик повторної травматизації, а також потребу в документуванні системності, масовості й організованого характеру протиправних дій. Встановлено, що ефективне поєднання допитів із результатами оглядів, експертиз, цифрових доказів і матеріалів із відкритих джерел дає змогу відтворити цілісну картину воєнного злочину й забезпечити доведення не лише об'єктивних і суб'єктивних, а й контекстуальних елементів складу злочину, що є принципово важливим для правильної кваліфікації за ст. 438 КК України та узгодження національної практики з підходами міжнародного кримінального правосуддя.

Доведено, що в умовах воєнного стану зростає значення негласних слідчих (розшукових) дій як інструменту отримання доказової інформації у разі коли її неможливо здобути відкритими процесуальними засобами. Проаналізовані зміни до кримінального процесуального законодавства засвідчують збереження базових засад інституту негласних слідчих (розшукових) дій за одночасної адаптації окремих його елементів до потреб воєнного часу. Обґрунтовано, що ефективність використання результатів негласних слідчих дій у доказуванні воєнних злочинів залежить від чіткої фіксації правових підстав їх проведення, належного режиму зберігання й розсекречення матеріалів, а також забезпечення балансу між інтересами національної безпеки й захистом прав людини.

Отже, здійснення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням постає як складна, багаторівнева діяльність, що поєднує процесуальні, криміналістичні, організаційні та міжнародно-правові складові. Належна реалізація цих дій забезпечує не лише ефективне збирання й перевірку доказів, а й створює передумови для притягнення до відповідальності осіб різних рівнів (від безпосередніх виконавців до командного та політичного керівництва) згідно із сучасними стандартами документування й розслідування воєнних злочинів.

Після кожного розділу й дисертації загалом сформульовано **висновки**, у яких вичерпно висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію, мають високий рівень достовірності.

Список використаних джерел охоплює 201 посилань на 24 сторінках.

Зазначене дає підстави стверджувати, що дисертація О.О. Жердевої «Розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої виконують актуальне наукове завдання – з розроблення теоретичних засад і криміналістичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення методики досудового розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертації О.О. Жердевої може бути

рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, необхідно спрямувати увагу на деякі дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

- у дисертації ґрунтовно розкрито питання криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, однак недостатньо деталізовано особливості відмежування таких діянь від суміжних складів кримінальних правопорушень (зокрема, злочинів проти життя та здоров'я особи, катування за національним законодавством), що має важливе значення для правильної кваліфікації та побудови доказування;

- дисертант значну увагу приділяє використанню цифрових джерел доказової інформації та матеріалів відкритого походження (OSINT), однак окремі аспекти процесуального закріплення, перевірки автентичності та допустимості таких даних у кримінальному провадженні могли б бути висвітлені більш детально, з урахуванням сучасної судової практики та міжнародних стандартів доказування;

- у роботі проаналізовано питання взаємодії слідчого з іншими суб'єктами під час розслідування воєнних злочинів, проте недостатньо конкретизовано механізми міжнародного співробітництва, зокрема взаємодії з інституціями міжнародної кримінальної юстиції та іноземними правоохоронними органами, що набуває особливої актуальності в умовах розслідування злочинів, вчинених у контексті збройного конфлікту.

Висловлені зауваження є дискусійними, загалом не позначаються на позитивній оцінці дисертації та спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертації, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація О.О. Жердева є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація О.О. Жердевої «Забезпечення прав і свобод підозрюваного на стадії досудового розслідування», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 03.05.2024 року № 507), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 31.05.2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи

про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами і доповненнями від 03.05.2024 року № 507), а її автор – Олена Олександрівна Жердева – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Провідний науковий співробітник
відділення організації наукової роботи
здобувачів вищої освіти
відділу організації наукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Микола ГЕЛЕМЕЙ

**Підпис Миколи ГЕЛЕМЕЯ «ЗАСВІДЧУЮ»
Заступник начальника
відділу кадрового забезпечення
майор поліції**

Борис ДУБИНА